

С Т А Н О В И Щ Е

на дисертация на тема:

„Професионални ценности и мотивация

при студенти“

докторант: Светослава Байракова

Представената за публична защита дисертационна разработка е посветена на колкото традиционна, толкова и актуална теоретична, а в същото време и практическа проблематика. Със сигурност това се отнася не само за България, но и за други страни по света, тъй като най-вероятно обществата, независимо от техните културни особености, би следвало да се интересуват от това как поколенията възприемат себе си, мислят мястото си в социума и проблематизират собственото си бъдеще. Оттук ползата от подобно дисертационно изследване е повече от очевидна, но не само това е важното в тази разработка. От моя гледна точка в центъра на безспорните постижения на текста е творческото използване на изследователски инструмент, използван в други страни, а това открива възможности за един сравнително-културен психологически прочит на ценностните ориентации и мотивацията на младежи с различен културен произход. Продължавайки в тази посока, може би било определено предизвикателство да се търси отговор на въпроса, доколко споделяните от студентите ценности и мотиви за бъдещата им житейска реализация са адекватни на базовите ценности в собствените им културни общности? С други думи, дали битуващата в нашата западна цивилизация идея за универсализация на индивидуалните психични преживявания е реалност или е зле прикрита идеология, която скрива други цели, които нямат нищо общо с научната коректност? О, да, разбира се, че това са мои въпроси, предизвикани от прочита на тази

прекрасна разработка, които по никакъв начин не са насочени към самата докторантка. По-скоро те са признание за това, което Светослава Байракова е реализирала в своето дисертационно изследване, тъй като научен текст, който не предизвиква размисъл и не възбужда човешкото въображение, едва ли има друга стойност, освен простата регистрация на своето съществуване. Може би малко предварително, но ще кажа, че тази дисертация е от провокиращите мисленето, което е едно от безспорните й достойнства и същевременно постижения на авторката.

В структурно отношение дисертацията е композирана от увод, три глави, обобщение, изводи, библиография и приложения, разположени върху 135 нестандартни страници, които при евентуалното оптимизиране на стандарта биха могли да бъдат и над 200, макар че мен ме мързеше да направя нужното изчисление. Впечатляващ е броят на използваните литературни източници – 209, от които 72 на кирилица и 137 на латиница. Главозамайващо е също така, поне за мен и моите по-скромни представи за подобен тип разработки, количеството на таблиците /52/, графиките /7/ и фигурите /4/. Искам да кажа, че от тази гледна точка текстът отговаря на формалните изисквания за такива дисертации, а като избързвам отново мога да споделя, че абсолютно същото се отнася и за неговите съдържателни характеристики.

В увода докторантката ни въвежда в основанията на изследвания проблем, дефинирайки в същото време съвсем адекватно различията в ориентациите на нашите студенти и онези от европейските страни.

Първата глава разширява дадената от въведението заявка, тъй като в началото са представени и резултати от изследвания, проведени в страни извън Стария континент. Тук текстът носи много информация, която се използва от докторантката, за да ни убеди, и то успешно, не само относно актуалността на проблематиката, но и във възможностите на избрания изследователски инструмент. Ето защо изглежда повече от обясним

фактът, че още в първата глава Светослава Байракова отделя толкова съществено внимание на модела WIS (Work Importance Study), макар че не съм съгласен с някои традиционни определения, например, че процесът на избор е най-важната характеристика на мотивационния процес. Може би онова, което в нашата западна цивилизация си въобразяваме като свобода, т.е. личният избор между няколко външни алтернативи, всъщност е само несъзнателно възпроизводство на културната традиция, в която илюзорно се „прави избор“. Иначе разсъжденията в тази първа глава елегантно ни пренасят към визията на докторантката за собственото ѝ емпирично изследване.

Във втората глава докторантката ни представя дизайна на своето емпирично изследване, с достатъчно адекватно формулирани цели и задачи, хипотези и предмет, впечатляващ методически инструментариум и извадка на изследваните лица, а също така и описание на методите, чрез които ще се реализира статистическата обработка на данните. В тази част докторантката отново демонстрира безспорната си теоретична изследователска психологическа култура, което за пореден път убеждава в реалността на основанията ѝ да претендира за исканата научна степен.

Третата глава е посветена на анализи на резултатите от проведеното от докторантката собствено емпирично изследване. Тук прави особено приятно впечатление богатството на предложените от докторантката зависимости, чиято подробна интерпретация едва ли е в полето на едно становище, за разлика от една цялостна рецензия на текста. За мен най-важното е изтъкнатата от авторката умерена взаимозависимост между онова, което изследователският инструментариум дефинира като „материалистична ориентация“ и „ориентация към себе си“, съчетани с депресивните симптоми като фактори за академичните постижения на студентите. Понеже споменах вече за вероятните корелации между ценностните ориентации и мотивацията на младите с фундаменталните

особености на културната общност, бих се изкушил да предположа, че тези анализи на Светослава Байракова по всяка вероятност кореспондират с базисната културна ценност на българската общност – идеята за индивидуалното оцеляване, т.е. приоритетите на индивидуалните стратегии за справяне.

В заключителната част докторантката обобщава прецизно собствените си изследователски постижения, които определено правят адекватни нейните изводи, че повдигнатите изследователски хипотези са доказани.

Към изцяло положителното ми отношение към дисертацията на Светослава Байракова би следвало да прибавя и адекватно формулираните от нея собствени приноси. Това обстоятелство ми се струва много важно при цялостната оценка на нейната работа.

Що се отнася до забележките, тук бих искал да се огранича само с пожелания за бъдеща изследователска работа на авторката. Става въпрос за все същото търсене на зависимост между ценностните ориентации и мотивацията на българските студенти с фундаменталните характеристики на българската културна общност.

В заключение, имайки предвид безспорните постижения на текста и творческите възможности на авторката, съчетани с богатата ѝ теоретична и изследователска психологическа култура, си позволявам да препоръчам на многуоуважаемото жури и неговите почитаеми членове да дадат положителна оценка на нейната дисертация на тема: „Професионални ценности и мотивация при студенти“ и да присъдят на Светослава Байракова исканата от нея научна и образователна степен „Доктор по психология“.

10. 05. 2015 год.

С о ф и я

Автор:

/проф. дпсн Людмил Георгиев/